

фінансування. Сервісні компанії в більшості своїй не мають потрібних коштів на розвиток. Зараз вони швидше виживають, ніж розвиваються. Вони стикаються з диктатом ВІНК, з проблемами доступу до кредитних ресурсів. У такій ситуації вони не здатні профінансувати розробку нових технологій, які необхідні для вирішення проривних питань.

Висновки

Аналіз закордонного досвіду дозволив виявити основні тенденції розвитку нафтосервісного ринку. Найбільш значущою тенденцією є активне виділення великими нафтовидобувними компаніями власних сервісних підрозділів у незалежні структури, що веде до активного розширення ринку. Самостійність сервісних активів несе такі ризики для нафтовидобувної компанії: погіршення умов праці співробітників нафтосервісного підприємства і, як наслідок, погіршення якості послуг, що надаються; перехід сервісного підприємства на надання іншого, більш рентабельного, виду послуг. Кадрові та соціальні наслідки продажу сервісних підрозділів виглядають недооціненими, особливо під час рецесії економіки.

Таким чином, для розвитку нафтосервісних компаній на Україні краще застосовувати змішану стратегію. Не потрібно свідомо видавлювати західні компанії з країни, однак стратегічно робити на них ставку недоцільно і навіть небезпечно. Потрібно підтримувати незалежні сервісні компанії. Також потрібно забезпечити доступ приватних сервісних компаній до дешевих кредитних ресурсів.

Список використаних джерел

1. Гилязов Т.Ф. Нефтесервис как перспективное направление развития инновационной экономики в России / Т.Ф. Гилязов // Электронное научное издание «Труды МГТА: электронный журнал». – 2009. – Вып. 12, [Электрон. ресурс] <http://www.e-magazine.mel.ru/vipusk12.htm>
2. Лютягин Д. Сервисный рынок как новый нефтяной Клондайк / Д. Лютягин // «Нефтегазовая вертикаль». – 2007. – №2. [Электрон. ресурс] http://www.twirpx.com/files/oil/periodic/neftegazovaya_vertikal/
3. Тюленев И.В. Основные проблемы российского нефтегазового сервиса / И.В. Тюленев // Сб. научных статей «Мировая экономика в XXI веке: состояние, проблемы, перспективы». – М.: Научная книга. – 2009. – Ч. I. – С. 338–345.
4. Чесноков А. Что ждет сервисные компании в нефтегазовой отрасли России? / А. Чесноков // «Нефть и Газ Евразия». – 2008. – №10. [Электрон. ресурс] <http://www.oilandgaseurasia.com>
5. Пыжьянова В., Санникова К. / В Пыжьянова, К.Санникова // Нет сервиса, не будет и нефти. – Эксперт Урал. – №24 (515) / 18 июня 2012. [Электрон. ресурс] <http://expert.ru/ural/2012/24/net-servisane-budet-i-nefti/>
6. Токарев А.Н. Нефтесервис как основа инновационного развития нефтяной промышленности / А.Н. Токарев // Инновации и образование, №4, 2014. [Электрон. ресурс] http://journal.safbd.ru/.../articles/safbd-2014-4_91-99
7. Буренина И. В. Проблемы рынка нефтесервисных услуг / И.В. Буренина // Интернет-журнал «Науковедение» Вып. 6, ноябрь–декабрь 2013 [Электрон. ресурс] <http://publ.naukovedenie.ru>

Т.О. БИЛЯК,

ст. викладач, Житомирський Державний технологічний університет

Проблеми фінансового забезпечення екологічної безпеки в Україні

Досліджено основні джерела формування фінансових ресурсів на охорону навколишнього природного середовища та стан їх використання. Зроблено аналіз обсягу і структури природоохоронних витрат. Сформульовано пропозиції щодо поліпшення фінансового забезпечення охорони природи шляхом збільшення обсягів фінансування, вдосконалення їх структури, системи формування та використання.

Ключові слова: екологічна політика, економічний механізм, екологічна безпека, екологічні ризики, фінансові ресурси, інвестиційні ресурси, капітальні інвестиції, поточні витрати, екологічні платежі.

Т.А. БИЛЯК,

ст.преподаватель, Житомирский Государственный технологический университет

Исследованы основные источники формирования финансовых ресурсов на охрану окружающей природной сферы и состояния их использований. Проанализированы объем и структура природоохранных расходов. Сформулированы предложения по улучшения финансового обеспечения охраны природы путём увеличения объёмов финансирования, совершенствования их структуры, системы формирования и использования.

Ключевые слова: экологическая политика, экономический механизм, экологическая безопасность, экологические риски, финансовые ресурсы, инвестиционные ресурсы, капитальные инвестиции, текущие затраты, экологические платежи.

T. BILIAK,

senior teacher, Zhytomyr State Technological University

The paper investigates basic sources of forming of financial resources on environmental protection and their use. The analysis of volume and structure of environmental protection charges is done. Suggestions at the improvement of the financial securing of environmental protection by the increase of volumes of financing, perfection of their structure and the system of forming and use are formulated.

Keywords: market, medical insurance, regional politics, voluntarily medical insurance, obligatory medical insurance.

Постановка проблеми. Відповідно до Закону України «Про основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року», серед інструментів реалізації національної екологічної політики важлива роль

належить стабільному фінансуванню природоохоронної діяльності [6].

Аналіз наукових публікацій і практик свідчать про те, що на сьогодні залишається неформованою чітка система фі-

ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ГАЛУЗЕЙ ТА ВИДІВ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

нансування природоохоронних заходів і економічний механізм використання цільових коштів.

Тому залишається актуальним дослідження тенденцій акумуляції та використання фінансових ресурсів в сфері природокористування з урахуванням трансформаційних процесів в економіці.

Аналіз досліджень та публікацій з проблеми. Проблема фінансування природоохоронних заходів з попередження і ліквідації забруднень, забезпечення екологічної безпеки, а також заходів, пов'язаних з виробництвом та підтриманням природних ресурсів у належному стані, широко висвітлюється в науковій та навчальній літературі. Дослідженню окремих її аспектів присвячені роботи таких вчених як Векліч О., Думнов А., Заєць Р., Міщенко В., Рассаднікова С., Хвесик М., Синякевич І., Хумарова Н., та ін.

Аналізуючи динаміку обсягів фінансових ресурсів, вчені підкреслюють їх крайню обмеженість до накопичених в сфері природокористування проблем по відношенню до розмірів економічних збитків, обумовлених несприятливими екологічними факторами [2,7]. Особливостями сучасного етапу розвитку є деградація природно-ресурсного потенціалу, зниження рівня біорізноманіття та підвищення екологічних ризиків і небезпеки в країні [9,13].

Про недостатність обсягів коштів використаних на природоохоронні заходи свідчить і досить низька, порівняно з розвинутими країнами, їх частка у ВВП. За різними оцінками цей показник становить 0,25 – 0,3% проти 2 – 5% в таких країнах як Японія, США. Для сталого розвитку економіки України обсяг необхідних інвестицій в природокористування повинен становити не менше 3 – 3,5% ВВП [9,10]. У ряді публікацій обґрунтовуються шляхи збільшення інвестиційних ресурсів для природоохоронної сфери [9,10].

Поряд з цим, існує проблема використання виділених фінансових ресурсів як з точки зору освоєння їх у повному обсязі, так і з позицій ефективності. Багато досліджень підкреслюють вкрай низьку дієвість механізму фінансування екологічних програм і природоохоронних заходів, несформованість порядку виділення фінансових коштів з бюджетів місцевого значення по розділу «Охорона навколишнього середовища» [2,8].

Сучасні трансформаційні процеси, що відбуваються в екологічній діяльності країни, впливають на характер виробничої діяльності екологічних суб'єктів, в тому числі і на діяльність в сфері охорони навколишнього природного середовища.

Превалювання в структурі вітчизняної економіки ресурсомістких і енергоємних виробництв, високий рівень основних

фондів і обмеженість в інвестиційних ресурсах збільшують її відставання від світових лідерів технологічного розвитку і посилюють деструктивну ситуацію в ресурсно-екологічній сфері [14]. Все це набуває особливої гостроти в контексті переорієнтації економіки на принципи стійкого збалансованого розвитку, необхідність конкурентоспроможності вітчизняних товаровиробників з урахуванням екологічного чинника. Тому багато аспектів природоохоронної діяльності, зокрема, її фінансового забезпечення, вимагають поглибленого дослідження, виявлення нових тенденцій із врахуванням їх при прийнятті управлінських рішень.

Метою статті є обґрунтування шляхом вдосконалення фінансового механізму природоохоронної діяльності в умовах трансформаційної економіки.

Виклад основного матеріалу. Найважливішою передумовою збереження параметрів навколишнього природного середовища та забезпечення екологічної безпеки є вирішення проблем фінансування природоохоронної сфери, зокрема, формування обсягів і структури фінансових ресурсів, ефективного їх використання.

Вивчення наукових публікацій та аналіз статистичної інформації показує, що в Україні щорічно витрачаються значні кошти на здійснення природоохоронних заходів (табл. 1).

З таблиці 1 видно, що в 2014 році капітальні інвестиції і поточні витрати на охорону навколишнього природного середовища та раціональне використання природних ресурсів становили 21925,6 млн.грн., проти 9691,0 млн.грн. в 2007 році, разом з тим в періоді, що аналізується має місце нестійкість темпів зміни природоохоронних витрат: якщо в 2008 році в порівнянні з 2007 роком їх обсяг збільшився на 25,6% то, в 2009 році в порівнянні з 2008 роком він зменшиться на 9,1%, що очевидно обумовлено наслідками еколого-економічної кризи.

У 2010–2011 роках спостерігається нарощування темпів приросту обсягів капітальних інвестицій та поточних витрат. У зазначені роки ці показники відповідно склали 18,6 і 40,8 відсотка. У 2012 році в порівнянні з 2011 роком обсяг коштів на природоохоронні цілі збільшився (9,9%) в менших розмірах ніж в попередні роки. Незважаючи на зазначені позитивні моменти в системі акумуляції і невикористання коштів на природоохоронні цілі формуються негативні тенденції, в яких фахівці передбачають деградацію фінансування екологічної сфери. Серед таких ознак, зокрема, вирізняються регресивну динаміку частки витрат державного бюджету на природоохоронні цілі в доходах бюджету і част-

Таблиця 1. Капітальні інвестиції та поточні витрати на охорону навколишнього природного середовища

Показники	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Капітальні інвестиції та поточні витрати млн.грн.	9691,0	12176,0	11073,5	13128,0	18490,7	20514,7	20377,8	21925,6
в тому числі:								
Капітальні інвестиції з них	3080,7	3731,4	3040,07	2761,5	6451,0	6589,3	6038,8	7959,9
капітальний ремонт засобів природо-охоронного призначення	517,0	809,4	554,2	498,0	843,6	635,0	662,1	640,8
Поточні витрати	6610,3	8444,6	8032,8	10366,6	12039,7	13924,7	14399,0	3965,7
Індекси витрат на охорону навколишнього природного середовища, відсотків до попереднього року	131,6	125,6	90,9	118,6	140,8	110,9	99,3	–

ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ГАЛУЗЕЙ ТА ВИДІВ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

ку природоохоронних платежів (зборів) в доходах зведеного бюджету. До цього необхідно додати збільшення обсягів нецільового використання коштів спеціального фонду державного бюджету і регулярність недовикористання фінансових ресурсів, передбачених ресурсів [7,8].

Про відсутність прогресивної динаміки зростання бюджетного фінансування природоохоронної діяльності свідчать дані про частки витрат на ці цілі бюджетів реальних рівнів. Так за період 2005–2011 р.р. в видатках зведеного бюджету цей показник не перевищує 1%, у видатках державного і місцевих бюджетів він відповідно становив 1,4 і 0,38 – 0,56%.

Аналіз джерел фінансування капітальних інвестицій свідчить про те, що кошти державного та місцевих бюджетів становлять трохи більше п'ятої частини (21,5%) загальних витрат (табл.2).

Основна частка витрат на природоохоронні цілі покривається за рахунок власних коштів підприємств, організацій (78,5%). При цьому слід підкреслити, що як в цілому в Україні, так і в більшості розглянутих областей частка коштів, що виділяються з державного бюджету, нижче частки коштів місцевих бюджетів (згідно даних таблиці 2 вказані розбіжності досить значні). Таким чином, можна зробити висновок про вкрай недостатній рівень бюджетного фінансування природоохоронних витрат, особливо, коли мова йде про капітальні інвестиції.

У контексті аналізу структури витрат на природоохоронні цілі слід звернути увагу на недостатню питому вагу капітальних інвестицій в природоохоронних витратах. У використаному періоді цей показник становив 21,0 – 34,9 відсотка, при цьому спостерігалася його нестабільність: в окремі роки показник дещо зростав, а в інші – знижувався.

Така ситуація не може бути виправдана, оскільки підприємства основних видів екологічної діяльності характеризуються високим ступенем зносу (60%) основних засобів виробництва. У зв'язку з цим пріоритетними напрямками капітальних інвестицій має бути будівництво нових, реконструкція та технічне переоснащення діючих підприємств та об'єктів, а також придбання обладнань природоохоронного призначення тривалого використання. Ситуація певною мірою пов'язана з більш загальною проблемою – недостатнім фінансовим забезпеченням інвестиційно-інноваційної діяльності підприємств [15].

Про недостатність уваги до заходів, які здатні кардинально послабити негативний вплив виробництва на навколишнє природне середовище свідчить і структура капітальних інвес-

тицій. Так у 2009 році із загальної суми коштів лише 32,3% було використано на впровадження інтегрованих технологій.

Стійкість негативної ситуації, що склалася, в структурі капітальних інвестицій підтверджує і те, що в групі проаналізованих областей, на частку яких припадає 82,3% викидів забруднюючих речовин, на впровадження інтегрованих технологій використовувалося лише 29,7% загального обсягу капітальних інвестицій. При цьому слід підкреслити суттєві раціональні відмінності зазначених показників. Так, якщо в Запорізькій, Харківській та Івано–Франківській областях частка капітальних інвестицій в модернізацію технологій склала від 62,8% до 84% відсотків, що в Донецькій, Дніпропетровській і Луганських областях цей показник відповідно дорівнює 19,4%, 18,3% і 5,5%.

Аналіз показує, що основними напрямками капітальних інвестицій на охорону навколишнього природного середовища є витрати на охорону атмосферного повітря і клімату, очищення стічних вод підприємства і поводження з відходами. Частка витрат за вказаними напрямками у 2011 році відповідно склала 39,3%, 11,2% і 18,4%. При цьому слід підкреслити, що загальна частка коштів за трьома вказаними напрямками мала тенденцію скорочення. Якщо в 2008 році вона склала 75,7% загального обсягу капітальних інвестицій, то в 2011 році цей показник знизився до 68,9%. Тенденція була обумовлена збільшенням обсягів капітальних інвестицій на заходи екологічної безпеки, частка яких в 2011 році зросла до 19,8% проти 0,2% – в 2008 році. Що стосується поточних витрат, то в їх структурі три зазначені вище напрями склали приблизно 90%. В динаміці їх величина змінилась в незначних межах (+, – 2,4 – 4,7%).

Зазначені риси структури капітальних інвестицій і поточних витрат можна оцінювати як позитивні. Разом з тим, звертає на себе увагу вкрай недостатнє фінансування науково-дослідних робіт природоохоронної спрямованості: в капітальних інвестиціях і в поточних витратах частка коштів на ці цілі, протягом аналізованого періоду, склала від 0,1 до 0,6 відсотка.

В Україні сформувалася досить фундаментальна нормативно-правова база, яка регламентує використання Державного і місцевих бюджетів в якості інструментів екологічної політики, а також формування і використання системи екологічних фондів. Основними актами в даному контексті є: Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища», «Земельний Кодекс», відповідні постанови Кабінету Міністрів України та розроблені на їх основі інструктивні документи.

Таблиця 2. Аналіз джерел фінансування капітальних інвестицій

	Фактично витрачено	В тому числі з:		
		державного бюджету	місцевих бюджетів	власних коштів підприємств, організацій, установ
Україна	100,0	9,6	11,9	78,5
Області:				
Дніпропетровська	100,0	1,0	9,8	89,2
Донецька	100,0	0,9	16,4	82,7
Запорізька	100,0	0,3	14,0	85,7
Івано–Франківська	100,0	53,7	9,1	37,2
Київська	100,0	10,8	9,2	80,0
Луганська	100,0	1,2	5,6	93,2
Харківська	100,0	–	8,9	91,1
По групі областей	100,0	5,3	11,5	83,2

Розраховано по [11].

У відповідності з діючими положеннями, одним із джерел фінансування заходів на охорону навколишнього природного середовища, є екологічні платежі (до 2010 року включно – збори за забруднення навколишнього природного середовища). Сума таких платежів, пред'явлених підприємствам і організаціям з року в рік збільшується. За 2008 – 2011 роки вона зростала майже на 87%. У структурі екологічних платежів 73% складають платежі за викиди в атмосферне повітря. Звертають на себе увагу значне збільшення суми пред'явлених санкцій за правопорушення законодавства про охорону навколишнього природного середовища, у 2011 році цей показник склав 132,8 млн.грн., проти 6,1 млн.грн. в 2008 році.

Аналіз статистичних даних розкриває стійку тенденцію зменшення частки сплаченого екологічного податку в загальній сумі пред'явленого. Якщо в 2008 році недовиконання встановленого завдання екологічних платежів склало 2,2%, то в 2011 році цей показник збільшився до 8,3%. Таку ситуацію можна пояснити як недостатнім рівнем відповідальності господарюючих суб'єктів так і відсутністю у них необхідних коштів.

Висновки

Проведене дослідження дозволяє зробити наступні висновки:

- вивчення наукових публікацій та аналіз статистичної інформації свідчать про сформовану стійку тенденцію збільшення обсягів коштів, що використовуються на здійснення природоохоронних заходів;

- поряд з необхідністю збільшення обсягів фінансування природоохоронних витрат особливу увагу необхідно приділити обґрунтованому направленому використанню виділених коштів. На даному етапі пріоритетними повинні бути заходи, здатні кардинально змінити технологічний рівень сучасного виробництва; підвищення його екологічності; зростання – неодмінною умовою ефективності екологічних витрат є активізація інноваційної діяльності підприємств. На сьогоднішній день кількість інноваційно активних підприємств у добувній промисловості становить 8,6% в переробній 10,3%. При цьому тільки 18% з них впроваджують маловідходні, ресурсозберігаючі і безвідходні технологічні процеси;

- вирішення фінансових проблем забезпечення екологічної безпеки вимагає посилення нормативного регулювання, формування і використання інвестиційних ресурсів в природокористуванні;

- нерозривний зв'язок і взаємозумовленість екологічної науково-інноваційної та природоохоронної діяльності об'єктивно обумовлює необхідність їх комплексного розвитку з орієнтацією на свідомість і примітки екобезопасним технологій. [5].

Список використаних джерел

1. Біляк Т.О. Екологізація економічної діяльності як передумова забезпечення екологічної безпеки / Т.О. Біляк // Формування ринкових відносин в Україні : Збірник наукових праць Вип.№8 (135). – К., 2012. – С. 41–44
2. Веклич О.О. Характерні ознаки сучасного економічного механізму екологічного регулювання / О.О. Веклич // Продуктивні сили України. – 2007. – №2. – С. 97–106
3. Данилишин Б.М. Україна в міжнародних рейтингах сталого розвитку / Б. М. Данилишин, О. О. Веклич // Економіка України. – 2008. – №7. – С. 13 – 23.
4. Державний комітет статистики України [Електронний ресурс] // <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
5. Заец Р. В. О направленности научно-технической и инновационной политики на решение проблем экоустойчивого развития / Р. В. Заец // Економіст. 2007. – № 9. – С. 26 – 31.
6. Закон України «Про основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року», від 21 грудня 2010 року №2818-VI // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2011, №26. – 218 с.
7. Міщенко В. С. Фінансування природоохоронної сфери : (чи є критерій достатності?) / В.С. Міщенко // Економіка України. – 2008. – № 8. – С. 46–55
8. Міщенко В.С. Природоресурсні платежі в доходах бюджету. Шляхи вдосконалення / В.С. Міщенко // Фінанси України. – 2007. – №12. – С.27–37.
9. Рассаднікова С.І. Сучасні тренди і проблеми реформування інвестиційного забезпечення природокористування / С.І. Рассаднікова // Економіст. – 2010. №8. – С. 38–41
10. Синякевич І.М. Екологічна політика: стратегія подолання глобальних екологічних загроз / І.М. Синякевич. – Львів, ЗУКЦ, 2011, 332 с.
11. Статистичний збірник. Довкілля України 2009./ За ред. Ю.М. Остапчука. – К.: Державний комітет статистики України, 2010. – 215 с.
12. Статистичний щорічник України за 2012 рік / Державна служба статистики України; За ред. О.Г. Осауленка – К.: ТОВ «Август Трейд», 2013. – 551 с.
13. Хвесик М., Толян В., Шубалій О. Природокористування в умовах ринкової трансформації: тенденції, закономірності та прогнози // Економіст. – 2009. – №9. – С.20–25
14. Хумарова Н.І. Домінанти екологізації інноваційного розвитку / Н.І. Хумарова // Економічні інновації. Випуск 40. Новаторські ідеї та сучасний досвід трансформаційних зрушень в економіці. Одеса. – 2010. – С. 378 – 391.
15. Чемодуров О.М. Проблеми фінансування інноваційної діяльності підприємств / О.М. Чемодуров // Економічна Україна. – 2013. – №1. – С.40–49.

УДК: 336.77

С.В. ВАСИЛЬЧАК,

д.е.н., професор кафедри економіки та економічної безпеки, Львівський державний університет внутрішніх справ

Регіональна політика розвитку ринків медичного страхування

У даній статті здійснено обґрунтування теоретичних засад медичного страхування та практичних рекомендацій щодо підвищення ролі його в забезпеченні соціального захисту громадян. Окреслено тенденції розвитку ринку медичного страхування. Запропоновано розвиток регіональної політики в контексті медичного страхування та покращення охорони здоров'я населення.

Ключові слова: ринок, медичне страхування, регіональна політика, добровільне медичне страхування, обов'язкове медичне страхування.